

So se resnično pojavili rešitelji slovenskega podržavljenega športa?

Dr. Edvard Kolar

Obdobje od nastopa nove vlade in uvedbe njenih ukrepov na področju izvajanja financiranja športa iz sredstev državnega proračuna je bilo za šport izredno stresno, kar je mogoče videti tudi iz obširnega poročanja medijev o problematiki trenerjev, (ne) zaposlenih v projektu nacionalnih panožnih športnih šol (v nadaljevanju: NPŠŠ), in vrhunskih športnikov, zaposlenih v državni upravi.

Še bolj pa so to občutili predvsem tisti, ki so bili zaradi teh ukrepov neposredno prizadeti (trenerji in športniki), in tisti, ki delujejo neposredno v procesih menedžmenta nacionalnih športnih organizacij. Seveda bi bila ob tem primerna tudi posebna zahvala celotnega slovenskega športa medijem, saj so s svojim delovanjem veliko prispevali k nenadni spremembi strategije države na obeh omejenih področjih. Tako je vsaj moč sklepati iz izjav novega vršilca dolžnosti generalnega direktorja Direktorata za šport RS, mag. Draga Balenta (več virov, 15. in 16. marec 2012).

Seveda pa je problem širši. Najmanj, na kar je treba opozoriti ob tem, je dejstvo, da je ob zelo zmanjšanem financiranju športa na nacionalni ravni iz sredstev Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju FŠO), ki ji je zadnja štiri leta direktoriral prav Balent, zaustavljeno tudi izvajanje letnega programa športa na državni ravni. O problemu velikega zmanjšanja razpisanih sredstev FŠO, skupaj za kar 31 % ali nekaj več kot 4 milijone evrov, ob predpostavki, da se bodo predvideni prilivi iz koncesijskih dajatev v letu 2012 (vir sredstev za izvajanje razpisa FŠO) zmanjšali zgolj za nekaj odstotkov, bi seveda lahko vsaj v športnih krogih potekala bolj poglobljena razprava, ki bi verjetno dala tudi kakšne odgovore o načinu izvajanja razpisov in gospodarnosti

menedžmenta FŠO v minulem obdobju. Zaustavitev izvajanja LPŠ na strani Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (v nadaljevanju MIZKŠ) pa lahko za sistem športa, kot ga poznamo pri nas, pomeni takojšnjo ustavitev izvajanja programov nacionalnih panožnih športnih zvez (v nadaljevanju NPŠZ). Kot alternativa se ponuja najemanje premostitvenih kreditov za programe, ki pa je v teh časih ob znanem položaju slovenskih bank zelo velik problem; tako z vidika pridobivanja kreditov in še bolj z vidika zmožnosti NPŠZ za vračanje le-teh. Do danes namreč razen dejstva, da je izvajanje LPŠ ustavljeno, še nihče izmed pristojnih ni pojasnil, na kakšen način, v kolikšnem obsegu in predvsem kdaj lahko NPŠZ pričakujejo ta sredstva.

Pa pogledjmo, kaj o problemih slovenskega športa, v nasprotju z veliko večino strokovne športne javnosti in športnikov (OKS-ZŠZ, NPŠZ, trenerji športniki, vrhunski športniki ...), pravijo medijsko izpostavljeni protagonisti nove športne politike ter kritiki obstoječega sistema in organiziranosti športa v Sloveniji. O programu NPŠŠ je Balent v medijih poudarjal, da »se program panožnih športnih šol v praksi ni izkazal ...« (Delo, 9. marec 2012, str. 4), da »skupne strategije Panožnih športnih šol (PŠŠ) žal združjenje športnih zvez nima ... ministrstvo naj zagotovi sofinanciranje, ocenjuje, ovrednoti in nadzira izvedbo projekta PŠŠ, nikakor pa nista naloga ministrstva izbor in nadzor trenerjev, zagotavljanje

njihovih plač in morebitne zamenjave - to je naloga nacionalnih zvez ... te športne šole so lahko priložnost za delo naših asov, ko bodo končali bleščeče kariere, da prenesejo znanje na naslednje generacije (Majdičeva, Čop, Petkovšek, Bilačeva, Košir, Bikarjeva, Langerholčeva, Kozmus, Mankoč, Pegan ...) ... panožne športne šole so lahko osnova strategije sistema vrhunškega športa, ki naj se dopolnjuje v vsakem štiriletnem olimpijskem ciklusu ...« (Večer, 15. marec 2012, pisma bralcev). Njegovim 'ugotovitvam' pa je treba dodati še ugotovitve Ota Giacomellija, ki pravi, da so »NPŠŠ pravzaprav povsem fiktiven pojem ... ki je bil imeniten vzvod za zaposlovanje preštevilnih brezposelnih diplomantov FŠ (Fakulteta za šport, op. p.) ... razen v ZŠ (zakon o športu, op. p.) in NPŠ (Nacionalni program športa, op. p.), ki NPŠŠ omenjata, namreč nikjer ne boste našli koncepta, ki bi vsebinsko utemeljil pojem in vsebino teh 'šol'. Niti pristojne strokovne nacionalne panožne zveze na tej neobstoječi splošni podlagi niso izdelale dokumentov, ki bi 'svoje' NPŠŠ konceptualno utemeljile in umestile na njihovo področje dela vsaj kot metodo dela ...« in še dodaja, da so se »številni (trenerji, op. p.) usposobili (?) za trenerje kar na tej isti fakulteti (FŠ, op. p.), ki ima tudi seveda monopol nad usposabljanjem domala vseh strokovnih kadrov za civilnodružbeni šport«. Fakulteta za šport naj bi nekatere svoje diplomante v NPŠZ »zaposlila po lastni presoji, pogosto tudi mimo želja in potreb NPŠZ ...« (Nede-

lo, 11. marec 2012, str. 15). Ti protagonisti in kritiki pa imajo marsikaj povedati tudi o trenutni pravni in organizacijski urejenosti športa v Sloveniji. Vsi po vrsti odločno napadajo OKS-ZŠZ in Fakulteto za šport ter ureditev slovenskega športa, ki je pravno in organizacijsko zakoličena z zakonom o športu (1998) in z zdaj že 'pretečenim' Nacionalnim programom športa v Republiki Sloveniji (2000). Tako na primer novinar Giacomelli navaja, da je »nekdanji državni sekretar za šport Janko Strel bater za slovenski (civilno) društveni šport uničujočega zakona o športu in na njem temelječega nič manj nesmiselnega nacionalnega programa športa«. Oba akta naj bi po njegovem mnenju »civilno športno sfero na milost in nemilost potisnila v roke birokratom na za zdaj že nekdanjem MŠŠ in njihovim idejnim botrom s fakultete za šport«, pri čemer naj bi temu početju »svečo vsekozi držal privilegirani Olimpijski komite Slovenije (OKS)« (Nedelo, 11. marec 2012, str. 15). Legendarni dirkač in predsednik Zveze za avtošport Slovenije (po navedbi novinarja POP TV, 24 ur, 15. marec 2012) Dagmar Šuster trdi, da OKS-ZŠZ svojega dela ne opravlja, in kot rešitev ponuja takojšnjo radikalno spremembo OKS (pri čemer naj ne bi bil problem predsednik, ampak njegovi nesposobni sodelavci) ali ustanovitev nove zveze za šport (POP TV, 24 ur, 15. marec 2012) ter še, da je nujno treba »po hitrem postopku odpraviti zakon o športu in s tem vso navlako, ki jo je prinesel« (Slovenske novice, 19.

marec 2012). Balent trdi, da je »slovenski šport ob zaščiti z vrha Olimpijskega komiteja Slovenije postal ujetnik športne 'socialne mreže', ki še zdaleč ni imuna proti korupciji« in da je »šport v Sloveniji iz dneva v dan lažji plen vseh mogočih bleferjev, njihovih (socialnih) mrež in njihovih pritiskov, tudi z medijsko pomočjo ...« Prav tako pa opozarja, da »korup tivnost in ekskluzivnost OKS pri sponzorjih onemogočata dostop NPŠŠ (?) in klubom do finančnih sredstev« in da »preveč sofinanciranih športov in množice javnih zavodov onemogočajo koncentracijo kapitala, ljudi, znanja in s tem konkurenčnosti ...« K vsemu navedenemu pa dodaja, da je treba »prevetriti (ukiniti) zakon o športu, saj ne zagotavlja več varstva športnikov, delavcev v športu in tudi potrošnikov športnih storitev ...« (Večer, 15. marec 2012, pisma bralcev).

Kljub temu, da se prej našte ti borijo za odpravo vseh nacionalnih pravno-organizacijskih aktov (zakona in nacionalnega programa), ki naj bi podžavljali slovenski šport in ga ukradli civilnodruštveni sferi športa, pa želijo nekateri njihovi somišljeniki (ali pa kar oni sami) okrepiti vlogo države v športu. Kako naj si drugače predstavljamo izjavo Dušana Šešoka (nekdanjega predsednika Košarkaške zveze Slovenije in podpredsednika sveta FŠO), ki je za POP TV dejal, da misli, da mora imeti vlada direkten vpliv na to, koliko je zaposlenih na posamezni zvezi, kaj počnejo, kakšne plače imajo ... (POP TV, 24 ur, 15. marec 2012), ali izjavi Balenta, da »so nekateri na teh listah že po 30 let (sezname športnikov, zaposlenih v državni upravi, op. p.) ali je smiselno, da pridejo kakšni sveži obrazi ...« in da »ministra Žige Turka ne moremo siliti, da bi brez analize stanja kar sam na pamet potrjeval zahteve in podpisoval pogodbe (za izvajanje projekta NPŠŠ, op. p.), to je predvsem neumestno ...« (STA, 15. marec 2012). Burni odzivi medijev na sklepe, ki jih je na svoji seji sprejel izvršni odbor OKS-ZŠZ (torek, 13. marca 2012), pa so vsaj navidezno spremenili ton in usmeritve bodočega prvega vladnega moža za šport, Balenta. Ta je namreč 15. marca 2012 na svoji prvi novinarski konferenci v vlogi vršilca dolžnosti generalnega direktorja direktorata za šport v spremstvu dveh slovenskih vrhunskih športnikov (Iztoka Čopa in Primoža Kozmusa) in ene vrhunske športnice (Brigite Langerholc - Žager) povedal, da »čeprav vlada in ministrstvo

niso sprejeli nobene odločitve v škodo športu, pa so se v javnosti pojavile drugačne govorice (116 športnih trenerjev je od 29. februarja 2012 brezposelnih, kar je očitna škoda, ki jo je povzročil sklep vlade, op. p., 127 pa naj bi bilo pripravljenih pogodb z novim razpisom, ki je bil zaustavljen) ...« (STA, 15. marec 2012), da se »število pogodb z nacionalnimi zvezami za trenerje ne bo zmanjševalo (to je podkrepil tudi z odstopom s komaj pridobljene funkcije, op. p.)« (Slovenske novice, 16. marec 2012). K omenjenim zagotovilom je dodal še prihodnje izboljšave sistema. Med njimi je najbolj izpostavljena ta, da bodo »enoletne pogodbe za trenerje nacionalnih zvez (NPŠŠ, op. p.) od zdaj štiriletno ...« kar pomeni, da »trenerjem tako ne bo več treba vsako leto podcenjujoče prositi, zaradi česar bodo lahko tudi mirneje opravljali svoje poglavitno poslanstvo - kakovostno pripravo (bodočih) vrhunskih športnikov ...«. Prav tako načrtuje, da bodo imele pri izbiri in zaposlovanju trenerjev poglavitno vlogo NPŠZ ter ureditev sistema zaposlovanja vrhunskih športnikov (Slovenske novice, 16. marec 2012 in STA, 15. marec 2012). K temu pa je vrhunski športnik Primož Kozmus pribil, da »smo bili do zdaj priče le besedam tistih, ki se niso nikoli ukvarjali s športom (zanimivo bi bilo vedeti, kdo so ti ljudje, op. p.), treba pa je končno preiti k dejanjem ... gremo v pravo smer« (Slovenske novice, 16. marec 2012).

Zaradi vsega tega seveda kratka analiza in povzetek medijsko predstavljenih stališč ter usmeritev protagonistov nove športne politike in kritikov obstoječega sistema in institucij na področju športa zahtevata nekatera pojasnila in nekaj odgovorov.

Najprej nekaj kazalnikov o projektu NPŠŠ, ki so bili zbrani v sklopu izdelave 'Analize Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 - 2010' (Kolar, Jurak & Kovač, 2010). V program NPŠŠ, za katerega trdijo, da se v praksi ni izkazal (Balent) in da je fiktiven pojem (Giacomelli), se je v 15 letih izvajanja vključilo 19 NPŠZ. Kvantitativni kazalniki projekta med letoma 2001 in 2008 kažejo, da se je v celotnem obdobju število vključenih trenerjev povečalo za 144 % (z 52 leta 2001 na 127 leta 2008). Število vključenih športnikov (športniki, s katerimi delajo trenerji, vključeni v NPŠŠ) se je v enakem obdobju povečalo za 370 % (s 1897 leta 2001 na 8913 leta 2008). Povprečno

število športnikov, katerih razvoj načrtujejo, uveljavljajo ali nadzirajo trenerji, vključeni v NPŠŠ, se je povečalo za 92 % (s 36,5 športnika na trenerja na 70,2 športnika na trenerja). Povprečna višina javnih sredstev za sofinanciranje plač trenerjev v NPŠŠ na posameznega športnika se je v celotnem obdobju znižala za 74 % (z 295 €/vključenega športnika na 170 €/vključenega športnika). Iz analize starostne strukture športnikov, vključenih v program NPŠŠ leta 2009, je mogoče videti, da je kar 72 % vseh vključenih športnikov starih med 10 in 17 let, kar je ključna starostna skupina za oblikovanje življenjskih vrednot in navad odraščajočega človeka in ključno obdobje za razvoj poznejših vrhunskih rezultatov. Trenerji, vključeni v program NPŠŠ, imajo vsi vsaj visoko izobrazbo športne smeri in s tem pridobljene ključne kompetence za delo z odraščajočimi športniki. Kakovostni kazalniki programa NPŠŠ pa kažejo, da se je v obdobju med letoma 2001 in 2008 število kategoriziranih mladih športnikov (mladinski in perspektivni razred po kategorizaciji OKS-ZŠZ) povečalo kar za 1115 mladih športnikov oz. 96 %. Prav tako pa NPŠZ, vključene v projekt, navajajo, da so v sklopu tega projekta odrasle kar celotne generacije zdajšnjih državnih reprezentanc (nogomet, roket, košarka, odbojka, hokej), v individualnih športnih panogah pa izpostavljajo predvsem športnike, kot so Blaž Kavčič in Grega Žemlja (tenis), Vesna Fabjan (smučarski tek), Peter Mankoč, Šara Isaković, Anja Klinar, Anja Čarman, Matjaž Markič (plavanje), Bojan Tokič (namizni tenis), Sašo Bertoncelj, Rok Klavara in Saša Golob (športna gimnastika) in še številni drugi mladi uspešni športniki. »Lastna produkcija mladih tekmovalcev v smučarskih skokih je izjemna, kar je tudi zasluga panožne športne šole Kranj, kjer pa utegnejo nastati težave, če bo država varčevala pri trenerjih z nepodaljšanjem pogodb«, je zapisal novinar Jože Okorn (Dnevnik, 19. marec 2012, str. 3). Podatki o vključenih športnikih so bili pridobljeni pri NPŠZ z anketo. Na NZS ocenjujejo projekt NPŠŠ kot uspešen in koristen. Vanj so vključeni vsi reprezentanti mlajših starostnih kategorij v U15 do U19 ter dijaki projekta Gimnazije Šiška - nogometni razred. Iz NPŠŠ so prišli - Samir Handanović, Andraž Kirn, Mišo Brečko, Bojan Jokić ter 7 aktualnih reprezentantov U21. Trditve, da naj bi o trenerjih, ki naj bi se zaposlili v projektu NPŠŠ, v preteklosti od-

ločali na MŠŠ oziroma, kot trdi Giacomelli, kar Fakulteta za šport, so seveda napačne in zavajajoče. Vsaka NPŠZ je morala ob kandidaturi trenerjev, ki so se želeli vključiti v program NPŠŠ, priložiti pozitivno mnenje in na podlagi svojih meril izdelan prioriteten vrstni red trenerjev (podprt s sklepi strokovnih svetov NPŠZ), ki so kandidirali za sofinanciranje plač v projektu MŠŠ. Trditve Giacomellija, da gre za fiktivni program, za katerega niti NPŠZ nimajo izdelanih ustreznih dokumentov o konceptualni umestitvi tega programa v svoje delovanje, je prav tako napačna in zavajajoča. NPŠZ so morale namreč k prioritetenemu vrstnemu redu trenerjev in soglasju h kandidaturi vsakega posameznega trenerja na MŠŠ oddati tudi ustrezno strategijo ravnanja v NPŠŠ, ki je morala biti primerno umeščena v strategijo vsake posamezne NPŠZ in tudi program dela (klubski - večina trenerjev je zaposlena v klubih in društvih in ne na NPŠZ) vsakega posameznega trenerja (kandidata), ki je moral biti vsebinsko skladen s programom NPŠZ. S temi trditvami kritikov, ki temeljijo na njihovih (subjektivnih) zaznavah, smo torej opravili z objektivnimi dejstvi.

Kaj pa napovedane izboljšave? Program NPŠŠ je večino časa svojega obstoja deloval na podlagi štiriletnih pogodb med MŠŠ, NPŠZ in izvajalci. Tudi zadnje pogodbe, ki so februarja nehale veljati, so bile prav tako štiriletno. Obdobje, v katerem so trenerji podpisovali za trenerje podcenjujoče (navedba Balenta) enoletne pogodbe, je bilo le obdobje prve vlade Janeza Janše, v kateri pa je protagonist 'izboljšav sistema' Balent kot visoki uradnik (sekretar) na takratnem direktoratu za šport imel pomembno vlogo. Vprašljiva je tudi 'izboljšava' o večanju vpliva NPŠZ (in s tem civilne sfere športa) pri odločanju o trenerjih, zaposlenih v programu NPŠŠ, ker so namreč, kot je zgoraj napisano, prav te organizacije že do zdaj imele odločilno vlogo pri izbiri trenerjev. No, če pa smo že pri izboljšavah, je treba omeniti, da je tudi zaposlovanje športnikov v državni upravi urejeno, saj se velika večina športnikov skladno s tem ukrepom v državni upravi zaposli na podlagi doseženih rezultatov in kategorizacije OKS-ZŠZ. Vrstne rede pa na podlagi objektivnih kazalnikov pripravlja OKS-ZŠZ (torej civilna društvena sfera športa). Protagonist nove športne politike Balent nam torej ne prinaša ničesar novega. Skladno z doktrino šoka, ki

jo je tudi na področju športa uprizorila nova vlada, Balent prinaša stare rešitve in se v spremstvu vrhunskih športnikov (nespretno vpletanje politike v šport ali elemente poddržavljanja športa) postavlja kot mesija oziroma rešitelj slovenskega športa.

Pa še nekaj odgovorov kritikom pravno-organizacijske oblike slovenskega športa in zadnjim branikom pred poddržavljenim športom. Ti namreč trdijo, da je zakon o športu uničujoč za slovenski šport (navedba Giacomellija) in da bi ga bilo treba ukiniti (navedbi Balenta in Šusterja). Zakon o športu omogoča pravno urejenost delovanja področja športa, financiranje in nadzor porabe javnih sredstev v športu, ureja strokovno delo v športu, zdravstveno varstvo športnikov in tudi marsikaj drugega. Kritiki torej temu nasprotujejo, čeprav povsem jasno ne izrazijo svoje namere, zakaj. Sklepamo pa lahko, da torej ne želijo urejenosti teh področij na nacionalni ravni in bi jim bila ljubša normativna praznina, v kateri bi lahko vsakdo počel, kar bi hotel. Da bi torej vsakdo, ki je neposredno vpleten v razporejanje javnega denarja (direktorji direktorata, župani ...), tega naokoli delili po svoji lastni presoji, svojih nagnjenih in čustveni pripadnosti posameznemu športu, ter da porabe tega denarja ne bi mogli ustrezno nadzirati in niti ne sankcionirati nenamenske porabe. Da bi torej lahko v športu delal vsakdo brez ustrezne izobrazbe ali usposobljenosti, da ne bi bilo z zakonom varovano zdravje športnikov in bi ne bile zagotovljene druge pravice in vse to domnevno v boju proti poddržavljanju slovenskega športa. Ali ne bi prav pravna praznina omogočila razmaha športnih socialnih mrež, korupcije, klientelizma, protekcionizma in pojava vseh mogočih bleferjev, ki so po mnenju kritikov ugrabili slovenski šport? In kaj je narobe z nacionalnim programom športa, da je tako nesmiseln (navedba Giacomellija)? Analiza nacionalnega programa športa v minulem desetletnem obdobju je pokazala, da so ukrepi, ki so bili predvideni v njem, izrazito ugodno vplivali na razmah in razvoj slovenskega športa. Skladno z analiziranimi kazalniki je slovenski šport v prejšnjem desetletju napredoval tako z vidika športne uspešnosti (število osvojenih medalj naših športnikov na največjih tekmovanjih se je v celotnem obdobju povečevalo v povprečju za 8 % na leto, število kategoriziranih športnikov se je v celotnem obdobju

povečalo za skoraj 76 %, priča smo povečevanju regijske pokritosti z vrhunskimi športniki ...), kakor z vidika razširjenosti za več kot petkrat se je povečalo število registriranih športnikov, število športno dejavnih Slovencev se je povečalo na 64 % ...). Še pomembnejša je ugotovitev, da so vsi učinki nacionalnega programa športa (število kategoriziranih, delež športno dejavnih Slovencev, število vrhunskih športnikov in število osvojenih medalj) medsebojno pozitivno statistično značilno povezani, to pa kaže na neposredno medsebojno povezanost (in tudi odvisnost) kazalnikov uspešnosti rasti in razvoja slovenskega športa v prejšnjem desetletju. Dosežena je bila predvidena letna graditev športnih objektov in površin (25.000 m²/leto). Uveljavljen je bil informacijski sistem na področju športa. Organiziranih je bilo 282 programov usposabljanja strokovnih delavcev v športu, ki jih je izpeljalo 60 izvajalcev usposabljanj (večinoma NPŠZ in ne kar Fakulteta za šport, kot trdi Giacomelli), ki so v celotnem obdobju usposobili 9679 strokovnih delavcev v športu. V celotnem obdobju se je število športnih organizacij povečalo za 91 % ali za skupaj 3544 športnih organizacij, od tega največji delež zavzemajo športna društva (2370 novih društev). In še bi lahko naštevali. To so torej objektivni kazalniki vrednosti pravno-organizacijske urejenosti področja športa v minulem desetletju. S čim bi pa svoje domneve in svoja mnenja lahko vrednostno prikazali kritiki in protagonisti nove športne politike?

Pred dnevi (petek, 16. marec 2012) je bilo na drugem programu hrvaške televizije (HTV 2) mogoče spremljati razpravo v hrvaškem parlamentu o stanju športa na Hrvaškem. Povod za razpravo so bili poročila in program dela Nacionalnega sveta za šport Republike Hrvaške in že četrta ali peta sprememba zakona o športu (Nacionalno viječe za šport Republike Hrvatske, v nadaljevanju NVŠ). NVŠ je ob nastopu sredi leta 2010 napovedal, da bo v sklopu 14 projektnih študij opravil natančno analizo stanja hrvaškega športa, ki bo podlaga priprave nacionalne strategije za šport (strateški dokument) in prvega nacionalnega programa športa v Republiki Hrvaški (operativni dokument oz. akcijski načrt). V skoraj dveh letih jim je uspelo narediti zgolj dve študiji, od katerih je pomembnejša analizirala stanje na področju strokovnih kadrov v športu. Samo

ta študija je državo stala okoli 240.000 hrvaških kun (približno 31.500 €), NVŠ pa je za delovanje v letih 2010 in 2011 porabil približno 840.000 hrvaških kun (okoli 110.000 €). Podatki iz študije o strokovnem kadru so bili neobetavni, saj so pokazali, da v športu dela velik delež ljudi brez ustrezne izobrazbe ali usposobljenosti. Vsebina 14 projektnih študij v celoti sovпада z vsebino Analize Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 - 2010, ki je bila med letoma 2009 in 2010 izdelana pri nas. Na podlagi te analize je nastal predlog novega nacionalnega program športa v Republiki Sloveniji 2011 - 2020, ki pa žal še ni zmožal celotne sprejemne procedure. Predsednica NVŠ je poudarila, da je največji problem izvajanja projektnih študij pomanjkanje analitičnih podatkov, ker na Hrvaškem nimajo vzpostavljenega ustreznega informacijskega sistema v športu, ki bi evidencialno podatke o športnih objektih, finančnih v športu in strokovnem kadru v športu. V Sloveniji smo ga imeli že od začetkov prejšnjega desetletja, vendar je bil z odpravo Zavoda za šport RS leta 2005 ukinjen. Zdaj je sistem vzpostavljen v sklopu delovanja Zavoda za šport RS Planica. Prav tako je poudarila, da nimajo ustreznih podatkov o stanju motoričnega in morfološkega statusa šolajoče mladine. Tudi to v Sloveniji imamo, razvito celo na zelo visoki ravni, s sistemom *'Športnovzgojnega kartona'*, ki vsako leto zajame podatke o vseh šolajočih otrocih v Sloveniji (osnovnošolcih in srednješolcih). Prav tako je opozorila, da imajo probleme s pridobivanjem podatkov o vključenih v posamezne segmente športne dejavnosti (šport otrok in mladine, kakovostni šport, vrhunski šport in športno rekreacijo). Tudi to je v Sloveniji urejeno v informacijskih sistemih OKS-ZŠZ (registrirani športniki, kategorizirani športniki in vrhunski športniki), Zavoda za šport RS Planica (interesni šport otrok in mladine) ter v okviru obdobjnih raziskav o športni dejavnosti Slovencev, ki jih izvajajo na Fakulteti za šport. In kaj so na vse to dejali poslanci hrvaškega parlamenta? Največkrat je bilo omenjeno, da zahtevajo od NVŠ, da v čim krajšem mogočem času pripravi strategijo razvoja športa in nacionalni program športa, ki naj bi predvidel razvoj športa za prihodnjih osem let. Da se pomanjkanje ustreznih strateških dokumentov kaže predvsem na lokalnih ravneh, kjer se denar

deli po željah krajevnih veljakov. Da od uveljavitve nacionalnega programa za šport pričakuje širok vpliv na preprečitev socialno-družbenih anomalij. Da je za šport na Hrvaškem pogubno, da nimajo urejenega področja usposabljanja strokovnih kadrov v športu in ustreznega nadzora nad delom v športu, saj je, kot je poudaril eden izmed poslancev, delo neusposobljenih športnih 'strokovnjakov' z otroki v procesu športne vadbe enako kot vožnja šolskega avtobusa brez šoferskega izpita. Da zaradi pomanjkanja ustreznih strateških dokumentov na nacionalni ravni in nadzora delovanja športnih organizacij in s tem organizacijske neurejenosti sistema športa v hrvaškem športu prevladujejo korupcija, netransparentnost in protekcionizem. Mogoče pa nam je prav zaradi urejenosti sistema slovenskega športa z ustreznimi pravno-organizacijskimi akti v minulem desetletju uspelo po vseh merilih uspešnosti (število osvojenih medalj na olimpijskih igrah in drugih večpanožnih tekmovanjih, število uvrstitev slovenskih reprezentanc v ekipnih športih na velika mednarodna tekmovanja ...) prehiteti naše sode in tudi druge tradicionalno uspešne športne narode iz nekoč skupne države.

Da ne bo pomote. Tudi mi se zavedamo, da zakon o športu ni več povsem skladen z duhom časa, ki ga živimo, saj je bil pisan v nekem povsem drugem obdobju in pod drugačnimi predpostavkami, s kakršnimi živimo danes v slovenskem športu. Zato je potreben prenova in sprememb, ki bi ga bolj približale današnjim zahtevam delovanja sistema slovenskega športa. Menimo, da se šport mora boriti za nacionalni program, ki ga je sprejel in potrdil tudi IO OKS-ZŠZ, ker zajema celotno širino problematike in področij, na katerih je šport navzoč, in s tem preprečiti drugim področjem prevzem pozitivnih učinkov športa na razvoj družbe in posameznika. Zavedamo se tudi, da prejšnji nacionalni program športa ni bil idealen, zato smo v novega vgradili rešitve za ugotovljene pomanjklivosti in poskušali nadgraditi zaznane pomanjklivosti. Vendar pa tudi menimo, da je velika prednost novega nacionalnega programa prav dejstvo, da ni pisan 'na pamet', temveč so vsi strateški cilji, ukrepi in vse aktivnosti zapisane na podlagi objektivnih kazalcev podrobne analize.

Na koncu pa še odgovor na naslovno vprašanje. Za zdaj kritiki obstoječega sistema in prota-

gonisti nove politike športa (še) niso pokazali ničesar novega in jim tudi njihovih kritičnih ugotovitev ni uspelo podkrepiti z ustreznimi objektivnimi podatki. Kritika, ki jo nenehno ponavljajo, da nekatere inštitucije (Fakulteta za šport, OKS-ZŠZ, Zavod za šport Planica ...) 'požrejo' preveč denarja, je neutemeljena, če niso sposobni s konkretnimi dejstvi predstaviti njihove dodatne vrednosti in vloge v sistemu slovenskega športa. Večina najbolj izpostavljenih inštitucij se ukvarja z razvojem slovenskega športa (znanost, izobraževanje, informatizacija, usposabljanje strokovnega kadra, meritve in analiziranje vseh oblik stanja slovenskih športnikov ...) in s tem z ustvarjanjem novega znanja na področju športa. Slovenski šport je v primerjavi z mednarodno konkurenco, v kateri smo z doseženimi rezultati velikokrat pravi fenomen, v velikem primanjkljaju z vidika materialnih zmožnosti (infrastrukture in opreme), finančnih zmožnosti, števila zelo kakovostnega strokovnega kadra in ne nazadnje z vidika števila potencialnih športnikov. Pa nam kljub temu uspeva premagati vse 'velike in premožne'. S čim torej ustvarjamo konkurenčno prednost? Z znanjem in s celostnim prijemom. In to nam omogoča samo urejen sistem, ki šport razvija z vseh njegovih bistvenih vidikov. Zato naj že videno (v prvi vladi Janeza Janše) ukinjanje zavodov (in pozneje ustanavljanje novih z enako vsebino), spreminjanje strokovnega sveta Vlade RS za šport, spreminjanje sveta FŠO in šikaniranje OKS-ZŠZ ne bo narejeno zaradi nekaterih starih zamer in osebnih maščevalnih nagnjenj, temveč predvsem in zgolj zaradi utemeljenih in objektivno prikazanih pomanjkljivosti in nevarnosti, ki jih te inštitucije v slovenskem športu povzročajo ali pomenijo. In naj ne bo pozivanje k ukinitvi zakona o športu in nacionalnega programa športa utemeljeno samo z demagoško floskulo o poddržavljanju slovenskega športa, temveč s konkretnimi dejstvi, ki bodo nedvoumno pokazala, v katerem segmentu, zakaj in kako je slovenski šport poddržavljen, in kaj so poglobitve pomanjkljivosti obstoječe pravno-organizacijske oblike športa v Sloveniji. Šele takrat bomo lahko trdili, kot pravi olimpijski prvak Primož Kozmus, da gremo v pravo smer, ker trenutno namreč, kljub nekaterim oviram, ki jih postavlja zdajšnja vlada, še vedno korakamo po stari, uspešni, poti. ☺

... TRAJNOSTNI ŠPORTNI DOGODKI ...

ČISTA ZMAGA

Pripravil: Gaja Brecelj

Tudi športni dogodki lahko prinesejo dolgoročne spremembe v delovanju posameznikov in organizacij. Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, predstavlja projekt ČISTA ZMAGA. Vodi ga naša sogovornica Gaja Brecelj.

umanotera

Slovenska fundacija
za trajnostni
razvoj

☺ Gaja Brecelj

Za kakšen projekt gre?

Namen projekta ČISTA ZMAGA je prek športnih dogodkov doseči spremembe v delovanju posameznikov in organizacij ter tako pripomoči k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. To leto bosta zaznamovala dva globalno pomembna dogodka: Rio+20, konferenca Organizacije združenih narodov ob 20. obletnici prve konference o trajnostnem razvoju, in poletne olimpijske igre v Londonu. Kljub navidezni nepovezanosti si bosta vsak na svoj način prizadevala za isto stvar: hitrejše in učinkovitejše uveljavljanje trajnostnega razvoja.

Vedno bolj je jasno, da vlade in ljudje do zdaj nismo naredili dovolj za trajnostni razvoj družbe. Naj omenim le dogajanje na globalni ravni: podnebne spremembe, uničevanje ekosistemov, degradacija tal, izguba gozdov in biotske raznovrstnosti, onesnaževanje zraka in vode, prevelika poraba pitne vode, revščina, družbena neenakost, izključenost in odtujenost, slabo zdravje, družbeni konflikti, nasilje itd. Projekt ČISTA ZMAGA želi na inovativen način pripomoči k izboljšanju takšnega stanja.

Kako lahko športni dogodki pripomorejo k udejanjanju trajnostnega razvoja?

Šport je medij z veliko mobilizacijsko močjo - pritegne veliko bralcev, poslušalcev, gledalcev in klikov, pa tudi veliko udeležencev in obiskovalcev športnih prireditev. Tako kot vsaka druga človeška aktivnost pa je umeščen v fizično in družbeno okolje, zaradi česar nanj tudi vpliva. Trajnostni prijem pri organizaciji športnega dogodka pripomore k zmanjšanju negativnega vpliva na okolje in ljudi. Še pomembnejša je priložnost, da na dogodkih vsi - od organizatorjev, sponzorjev in udeležencev do obiskovalcev - pridejo v stik

s trajnostnimi praksami: jih opazujejo, izkusijo in prenesejo v svoje vsakodnevno ravnanje. Trajnostni športni dogodki tako ne pomenijo samo pomembnega napredka v 'industriji' organiziranja dogodkov, ampak prinašajo pomembne gospodarske in družbene koristi na vseh ravneh. Zaradi tega so pomemben komunikacijski kanal za trajnostne prakse na vseh področjih življenja.

Trajnostne prakse pri organizaciji športnih dogodkov pripomorejo k zmanjševanju podnebnih sprememb, k ohranjanju biotske raznovrstnosti, trajnostni mobilnosti, lokalni proizvodnji in porabi, energetski učinkovitosti, varovanju naravnih virov in zavarovanih območij, učinkoviti rabi vode, ohranjanju naravnih in kulturne dediščine, zmanjšanju količine odpadkov, boljšemu zdravju, vključevanju in podpori krajevnih skupnosti ter večji konkurenčnosti podjetij.

Ali v praksi že obstajajo trajnostni športni dogodki?

V tujini namenjajo vse več pozornosti trajnostnim prijemom pri organiziranju športnih dogodkov. Olimpijsko gibanje je z Agendo 21 za šport že leta 1992 prepoznalo pomen in odgovornost športa pri izboljšanju družbeno-ekonomskih razmer, ohranjanju naravnih virov, varovanju okolja in zaščiti koristi ranljivih družbenih skupin. Organizatorji letošnjih OI so se za trajnostne prakse zavezali že ob svoji kandidaturi. Njihov načrt ima pet prioritarnih področij: podnebne spremembe, odpadki, biotska raznovrstnost, vključenost in zdravo življenje. Obstaja pa tudi vedno več neolimpijskih dobrih praks na področju trajnostnih športnih dogodkov: kolesarska dirka po Romandiji, Luksemburški maraton, SP v duatlonu (Edinburg), odprto prvenstvo ZDA v tenisu - Tenis US Open ... ☺